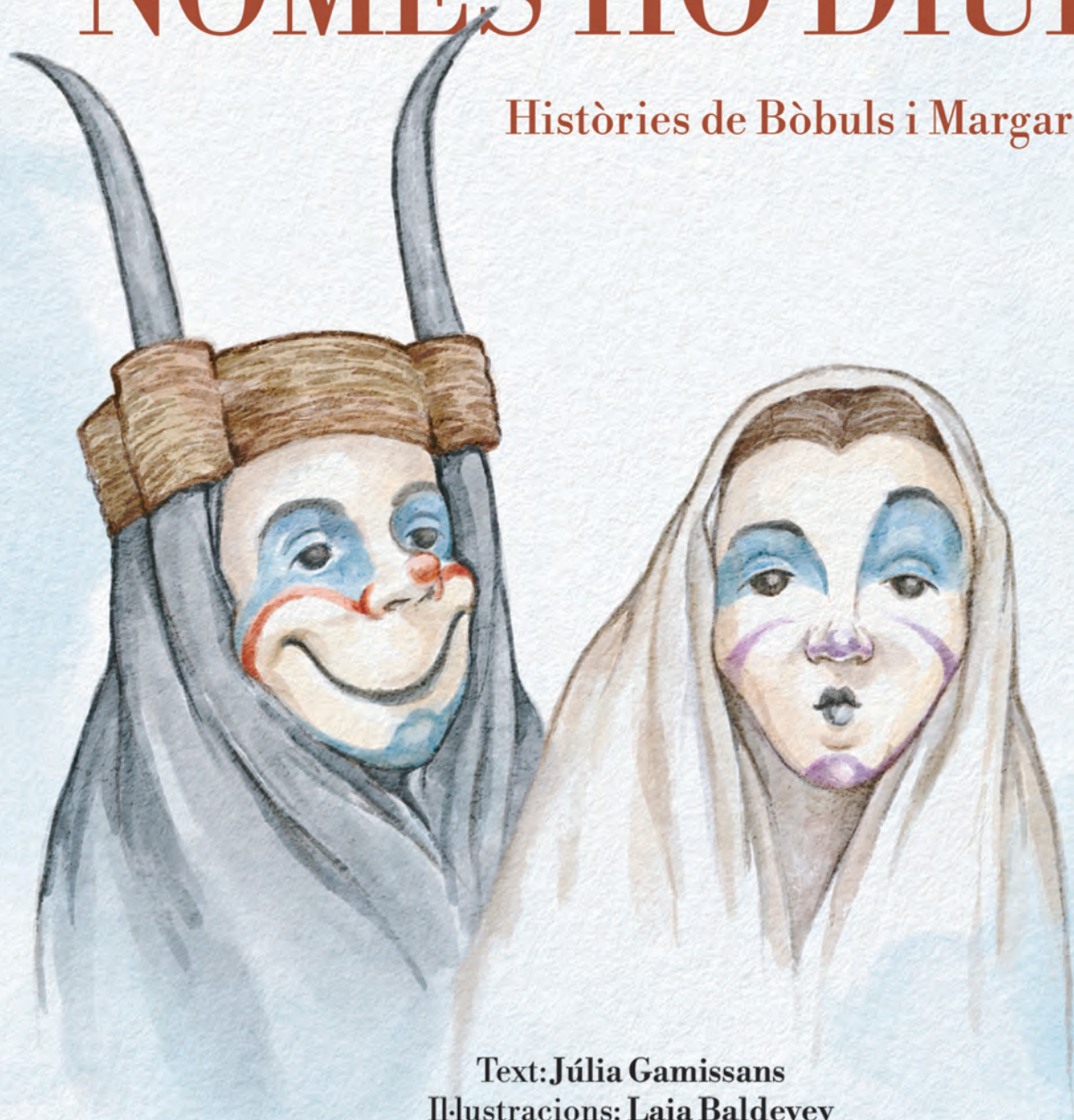
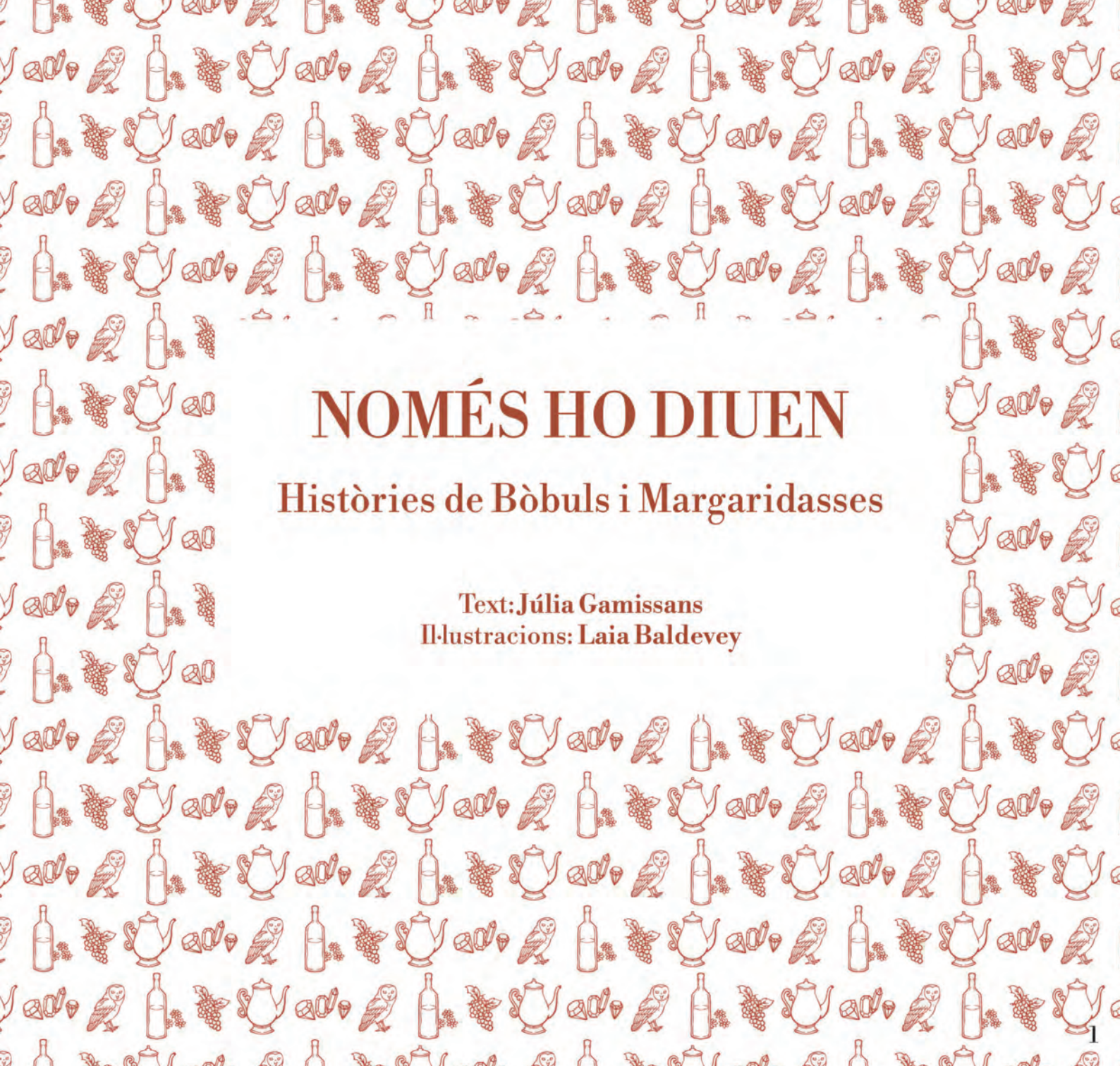

NOMÉS HO DIUEN

Històries de Bòbuls i Margaridasses

Text: Júlia Gamissans
Il·lustracions: Laia Baldevey

NOMÉS HO DIUEN

Històries de Bòbuls i Margaridasses

Text: Júlia Gamissans
Il·lustracions: Laia Baldevey

Primera edició abril 2026

Edita Ajuntament de Sant Vicenç de Montalt

© del text: Júlia Gamissans

© de les il·lustracions: Laia Baldevey

Impressió Gràfiques Llavaneres

Dipòsit legal: B 4734-2026

Sant Vicenç de Montalt és un poble ple d'històries: històries que es vivien intensament al carrer, que feien riure, sorprenien i es compartien durant les festes. Algunes d'aquestes històries prenen vida durant el Carnestoltes, una celebració que, fa molts anys, omplia el poble de gresca, imaginació i personatges ben especials.

Els bòbuls i les margaridasses són figures nascudes d'aquell Carnestoltes d'abans, quan la festa era una manera d'expressar-se lliurement, de capgirar el dia a dia i de fer volar la creativitat. Amb les seves disfresses, actituds i maneres de fer, representaven l'esperit més divertit i irreverent de la festa, i formaven part de la memòria popular del nostre poble.

Aquest llibre vol apropar la nostra història comuna als més joves i, alhora, convidar-vos a descobrir el plaer de llegir i d'escriure. Llegir obre portes a mons nous, i escriure ens permet crear els nostres propis mons. Cada pàgina llegida i cada paraula escrita són una manera de fer créixer la imaginació i de donar veu al que portem dins.

Us animo a gaudir d'aquest llibre, i a deixar que les seves històries us inspirin. Potser, després de llegir-les, us vindran ganes d'inventar noves aventures, perquè les tradicions continuen vives quan les expliquem i les compartim.

Abans d'acabar, voldria expressar el meu agraïment a la il·lustradora Laia Baldevey, per unes imatges que atrapen i ajuden a entrar de ple en cadascuna de les històries, i a l'escriptora Júlia Gamissans, per escriure uns relats tan plens de força, emoció i significat.

Javier Sandoval Carrillo
Alcalde de Sant Vicenç de Montalt

Ningú en parlava, ningú els veia. Vivien amagats dins els nervis de les fulles de vinya, bategant sang verda que feia créixer els ceps. Protegien els raïms perquè la terra no es cansés mai de donar vida.

Era 15 d'agost de l'any XXIII aC. a Sant Vicenç de Montalt, que en aquells temps era poc més que un sot de camp de la ciutat d'Iluro —avui Mataró—, s'alçava il·luminat pel sol que trenca els primers raigs des de l'horitzó llunyà del mar. Les cases preparaven les àmfores per ser reomplertes amb vi. Els camperols treballaven des de la matinada per encarar la verema, sense sospitar que sota les fulles hi havia ànimes amagades.

L'Aelia sí que ho va descobrir. O, més ben dit, ells la van descobrir a ella. Era una nena menuda, tan petita que quan s'asseia al banc de fusta de l'escola no arribava mai a tocar a terra. Aprenia fragments de Cató el Vell amb altres infants de l'indret, repetint paraules que no sempre entenia, però que la distingien de la salvatge llibertat dels altres. Sovint, quan acabava la lliçó, l'empenyien, li feien burla fins que les paraules se li clavaven com punyals.

Ella havia après a fugir, i el seu refugi eren els camps de vinya. Les sarments li feien de muralla fins a casa. Els ceps eren alts i ella s'hi podia esmunyir sense ser descoberta. Però aquell 15 d'agost va perdre l'escut. La vila es preparava per a la festa major: els carrers feien olor de pa recent cuit, les cases s'engalanaven amb rams de llorer. La verema s'acostava i les vinyes eren un mar verd, ple de promeses. L'Aelia corria confiada, perquè aquell dia les mates eren tan espesses que cap pedra la podria trobar.

Però no va ser així. Un projectil li va impactar el front i el món es va enfosquir. El grupet del Màrius, l'Àdrià i la Diana l'havia atrapat. Ella, estesa a terra amb els ulls ennuvolats, va sentir com una llàgrima li fugia galta avall. La colla s'hi va acostar amb les mans plenes de pedres grosses. La vinya l'havia deixat sola i indefensa.

De cop, les fulles van començar a tremolar. Primer un murmuri acompassat, després un bram. De les branques en van sorgir unes banyes com les dels bous que els legionaris duïen gravades als estendards, i es van sacsejar amb la fúria d'una maregassa. Aquella mar que t'engoleix endins fins a l'oblit o t'expulsa enfora, ben lluny. Els nens van marxar aterrits, mentre abandonaven les pedres pel camí.

L'Aelia va sentir que tota aquella fúria l'abraçava. Va allargar els dits i va acariciar les fulles, com si fossin unes altres mans. I amb un fil de veu va xiuxiuejar:
—Gràcies. Sempre sereu els meus Bòbuls i Margaridasses, perquè teniu la força de la terra i la ràbia del mar.

El vent es va calmar, el camp va quedar quiet. Només restava l'Aelia abraçada a la vinya. Diuen que aquí van aparèixer per primer cop els Bòbuls i les Margaridasses. Però només ho diuen.

Ningú gosava alçar la veu contra ell. El senyor de l'Alt Montalt governava més masos dels que els pagesos haurien volgut.

En aquell moment, Sant Vicenç de Montalt encara no era una vila, només un grapat de cases disperses. Masos de pedra que s'aferraven a la terra entre el mar i la muntanya. Hi havia alguns terratinents que eren bondadosos amb els seus camperols, mentre que el senyor de l'Alt Montalt es dedicava a escampar foscor.

Tothom el temia pel seu afany colleccionista. Li agradava reunir el que ell anomenava “pedres precioses” i, quan ho feia, els saquejos dels pirates deixaven de ser històries de por. Tenia la tradició d'organitzar un sorteig tots els dijous abans de festa major. Aquesta loteria se celebrava en una esplanada on convergien els camins d'anada i de tornada dels masos, que anomenaven plaça major.

Era 15 d'agost del 1468 i tocava sorteig. Aquell dia no hi havia mercat, l'ambient s'havia tenyit de por i els pagesos desitjaven esmunyir-se entre les esquerdes. Ell, com sempre, es va col·locar sobre un entarimat al mig de la plaça, disposat a iniciar l'acte. La loteria on només ell guanyava i la resta perdia.

—Quines seran les pedres precioses d'enguany? —va exclamar, mentre els ulls escrutaven les filles dels pagesos amb una mirada que embrutava.

El senyor de l'Alt Montalt dibuixava perversament números a totes aquelles candidates a entrar a la nova col·lecció de pedres precioses. U, dos, tres, quatre... les marcava amb l'ànsia d'una au carronyaire que espera que caigui la seva presa. Però ell només buscava carn fresca. Una que brillés amb la vitalitat de la pubertat, la que desconeixia encara el vermell que taca entre cames.

Era un indecent obstinat a pertorbar la decència. Totes les famílies de la vila anhelaven que les menudes no creixessin mai, o que ho fessin en silenci, amagades fins a ser dones. La loteria havia tornat a començar i, com cada any, s'emportaria cinc pedres precioses. Cinc filles. Cinc nenes. La primera, Queralt. Després van venir la Berenguera, l'Elionor i la Jordina. Cap d'elles preparada. Tots els noms van sortir de la boca de l'Alt Montalt acompanyats de la suor de la saliva, com si la seva llengua ja les hagués recorregut i les condemnés a la tristesa eterna en anomenar-les. Les mares estrenyien els punys fins a clavar-se les ungles, els pares se'ls trencava la ràbia a les pupil·les, i les nenes s'apropaven a l'escenari.

Semblava que ni l'aire volgués donar vida a aquell instant. L'Alt Montalt somreia, preparat per pronunciar l'últim nom, quan un crit vingut del mar va irrompre l'horror. Un clam que semblava brollar de les onades: els pirates havien arribat.

Els temuts corsaris, que sacsejaven la costa, van aparèixer brandant les espases. Semblaven un miracle. De cop, un d'ells va travessar la multitud i es va plantar davant del senyor de l'Alt Montalt. Amb un gest sec, li va tallar el coll. El cap va caure com una gerra esquerdada i la sang enganxosa es va escampar damunt la plataforma. El nom de l'última nena va escapar-se per la gola foradada, mentre ell moria. A l'espasa del corsari hi lluïa una inscripció. No era un nom de ferro ni d'armes, sinó de llegenda: Bòbuls i Margaridasses. La sang va tancar la insígnia, però no en va esborrar les lletres.

Els pirates van marxar tan sobtadament com havien arribat. No van saquejar ni robar res. Van deixar l'arma al mig de la plaça, com si aquella terra tingués un deute amb ella. Els pagesos la van guardar amb devoció, convençuts que hi batejava una aura protectora. L'espasa va quedar amagada en un dels masos, i la llegenda va créixer amb el pas dels anys: la força dels Bòbuls i les Margaridasses havia nascut de les onades per salvar les pedres precioses. Diuen que aquí van aparèixer per primer cop. Però només ho diuen.

Ningú no podia tenir una missió més important a la vida. I, per als vilatans del poble de Sant Vicenç de Montalt, no era diferent. De fet, en tenien dues: alimentar les demandes dels soldats espanyols i anar a missa.

Les males collites i les constants batalles havien atrapat aquest poble en una espiral de misèria. De les terres ja no en sortia bon vi, el blat era cada cop més escàs i els camperols es trobaven buscant l'esperit del vi: l'aiguardent, que tant els servia de cura com els podia retornar els colors a les galtes en un moment en què tot semblava més fosc, més magre, més prim.

L'aiguardent, que en glops petits calmava la fam dels menuts i acompanyava cap al son etern els més vells, també era exhaurida pels soldats. Uns soldats que s'havien instal·lat als seus masos i que, en nom de la pàtria, feia mesos que s'inflaven la panxa amb el poc que es podia arreplegar del camp. Per als vilatans eren uns golafres, maldestres i aprofitats. N'hi havia de més honrats, a qui se'ls encongia el cor en veure els menuts i que, malgrat omplir-se el pap, compartien allò que se'ls havia donat.

Però a casa del ferrer la sort els havia abandonat. Tenien dos soldats allotjats que no deixaven res per a ningú. El Pere, el més petit de la casa, de tan feble havia emmalaltit. Havia deixat de jugar i d'omplir la casa de flors. Ell era l'espurna d'alegria de la família. Amb les flors donava color a la grisor que sobrevolava més enllà dels pensaments. Una grisor que s'havia estès arreu, però que ell cobria de colors vius del bosc.

Quan el Pere va perdre les forces, les flors es van començar a marcir. I la grisor es va fer encara més present. L'àvia, cada nit, li donava un xarrupet d'aiguardent, que l'ajudava a respirar sense haver-se d'ofegar cada cop que agafava aire. Els soldats maldestres buidaven amb rapidesa totes les ampolles d'aquella beguda, per això l'àvia sempre en guardava una com un tresor. Després de donar-li el xarrup, li cantava “quan caigui l'ombra que es menja el nostre blat, brotarà el camp en força i cantarem de llibertat”. Tot seguit, resseguia amb la mà les costelles i li acaronava la panxa que, de tan buida, semblava un cau de ratolins. Feia pregàries i demanava fortuna per al camp i que l'endemà continués viu.

Però, el 15 d'agost de 1643, els dròpols dels soldats tenien ganes de festa major. Volien aiguardent i no van aturar-se fins a trobar l'amagatall de l'àvia. Van escurar l'ampolla fins a l'última gota. Aquella nit no hi va haver xarrupet i l'endemà el Pere no es va llevar. L'àvia va gemegar de dolor i el crit del seu plor va sonar per damunt de les campanades del poble. Fruit del desconsol, va marxar al bosc a buscar flors per cobrir el cosset del Pere i omplir-lo de l'alegria que ell sempre havia regalat. Durant la recerca va trobar unes margarides blanques, que sobresortien enmig de males herbes que havia plantat algun bòbul. En va arreplegar un ram: mig el va posar damunt del Pere i l'altra meitat del pom la va destil·lar fins a aconseguir-ne l'esperit.

Quan van arribar els soldats, els va oferir un xarrupet d'aquell aiguardent i després va cantar “ha caigut l'ombra que es menja el nostre blat, brotarà el camp en força i la llibertat”. Diuen que d'aquest remei van aparèixer per primer cop els Bòbuls i les Margaridasses. Però només ho diuen.

Ningú no ho podia saber. Però el xarrup que un dia va venjar el fill del ferrer va estar a punt de condemnar vint dones al vermell que crema. L'àvia del Pere havia trobat al bosc la saviesa i n'havia fet una enciclopèdia: l'Enciclopèdia de la Margarida.

De vegades, allò que cura pot semblar un miracle i, tanmateix, és temut per aquells que venen esperança sense mai fer-la realitat. El llibre en qüestió era custodiat per les anomenades Margaridasses —les descendents de la Margarida—, aquelles dones remeieres que sortien de nit al bosc i tornaven ben d'hora per guarir els altres. Cada pàgina contenia els secrets d'àvies, mares i filles del poble de Sant Vicenç. Els remeis eren millorats i la seva efectivitat comprovada.

Però cada cop el control d'aquells que creien en una única història anava a l'alça. I el bosc s'havia convertit en un espai hostil per a totes les remeieres que sortien de nit per curar els malalts. En aquells moments, la pesta estava fent estralls i cada vegada hi havia més gent contagiada a la vila.

El dia més àlgid va ser el 15 d'agost de 1652, quan, després de la festa major, un pobre veí malalt va escampar la desgràcia entre tots els festejants. La malaltia es va estendre com la pols en un dia de ventada i, en pocs dies, la majoria dels habitants patien butllofes i mals que feien cridar des de l'endins amb un xiscle esborronador.

Al poble només hi havia vint dones que freqüentaven el bosc i coneixien el secret de l'enciclopèdia. Sabien que “els que creien” ja estaven perseguint i encenent fogueres amb companyes d'altres contrades. Que havien trobat devoció en la flama, omplint places de calor i d'espurnes que espetegaven contra els seus cossos fins a reduir-los en cendra. El temut havia d'extingir-se.

Però, malgrat la persecució, aquelles vint dones tenien un deure i la cura era al bosc. Aquell mes en què la lluna il·luminava menys, amb la pesta apoderant-se del poble, van escapar-se arbres endins. Anaven juntes, organitzades i decidides a portar un remei. Però, darrere seu i no massa lluny, van veure com s'apropaven les antorxes i un grup molt més nombrós “dels que creien”. Elles corrien mentre recollien totes les herbes necessàries; els mussols, coneguts popularment com a bòbuls, les sobrevolaven i, amb els seus crits, camuflaven les passes.

Alguns d'aquells ocells s'abraonaren contra “els que creien”, es van llançar en picat contra les seves antorxes i, amb l'aleteig, n'apagaren les flames. Es va fer fosc, i les vint dones van poder retornar cap a casa. Diuen que aquella nit els Bòbuls i les Margaridasses van salvar per primer cop el poble. En una nit que el sol es va llevar tard. Però només ho diuen.

Ningú no podia sospitar tot el que amagava aquell silenci. Les mans ja s'havien esgotat de repassar el rosari sobre el jaç espinós on havia de descansar. La cambra, fosca, només tenia una finestra exigua que obligava a llegir els paràgrafs a mitges. Fins i tot l'empaperat de margarides ocres que embolcallava l'estança semblava jutjar les baixeses de pertànyer al servei, com si li recordés, d'una manera incisiva, aquella condició que la diferenciava. Que l'allunyava.

La casa dels Montalnou era, amb diferència, la més bella de totes. S'alçava per damunt de les teulades veïnes, deixant als seus peus la resta d'habitants de la vila. L'esplendor només havia estat escassa en la descendència: en Pere era l'últim del llinatge, fill i hereu de la família. Ell, com el pare, regentava la fàbrica tèxtil que posava un plat a taula a totes les cases del poble. Però en Pere, potser perquè era l'últim, havia heretat les belleses familiars del passat i havia esquivat les mesquineses dels progenitors.

L'Elisenda s'havia enlluernat des del primer dia per totes aquelles virtuts. Era bonica, riallera i impregnava de dolçor tot allò que tocava. Les seves mirades no van trigar a trobar-se i a complaure's, malgrat que en Pere ja estava aparaulat amb una de les pubilles que tenia el dot més atractiu de la contrada.

Les galtes se'ls envermellien quan es creuaven entre estances, i les mans els bullien amb un desig inherent de tocar-se. Cap dels dos gosava trencar aquella frontera invisible que els separava: ell, promès; i ella, avergonyida dels seus orígens. Però tots dos feien per trobar-se. En Pere mai no es quedava al Casinet amb els amics, i ella sempre polia les figuretes de la sala mentre l'observava rellegir, per cinquanta tardes seguides, els mateixos versos del *Poema de la rosa als llavis*.

Cada dia s'acostaven una mica més a un límit que no sabien si traspassar o evitar per por de les conseqüències. Les cinquanta boletes del rosari ja no aconseguien silenciar allò que el cos reclamava. Ni una tarda més van poder reprimir aquell corrent que puja del baix ventre i s'escampa fins a la gola.

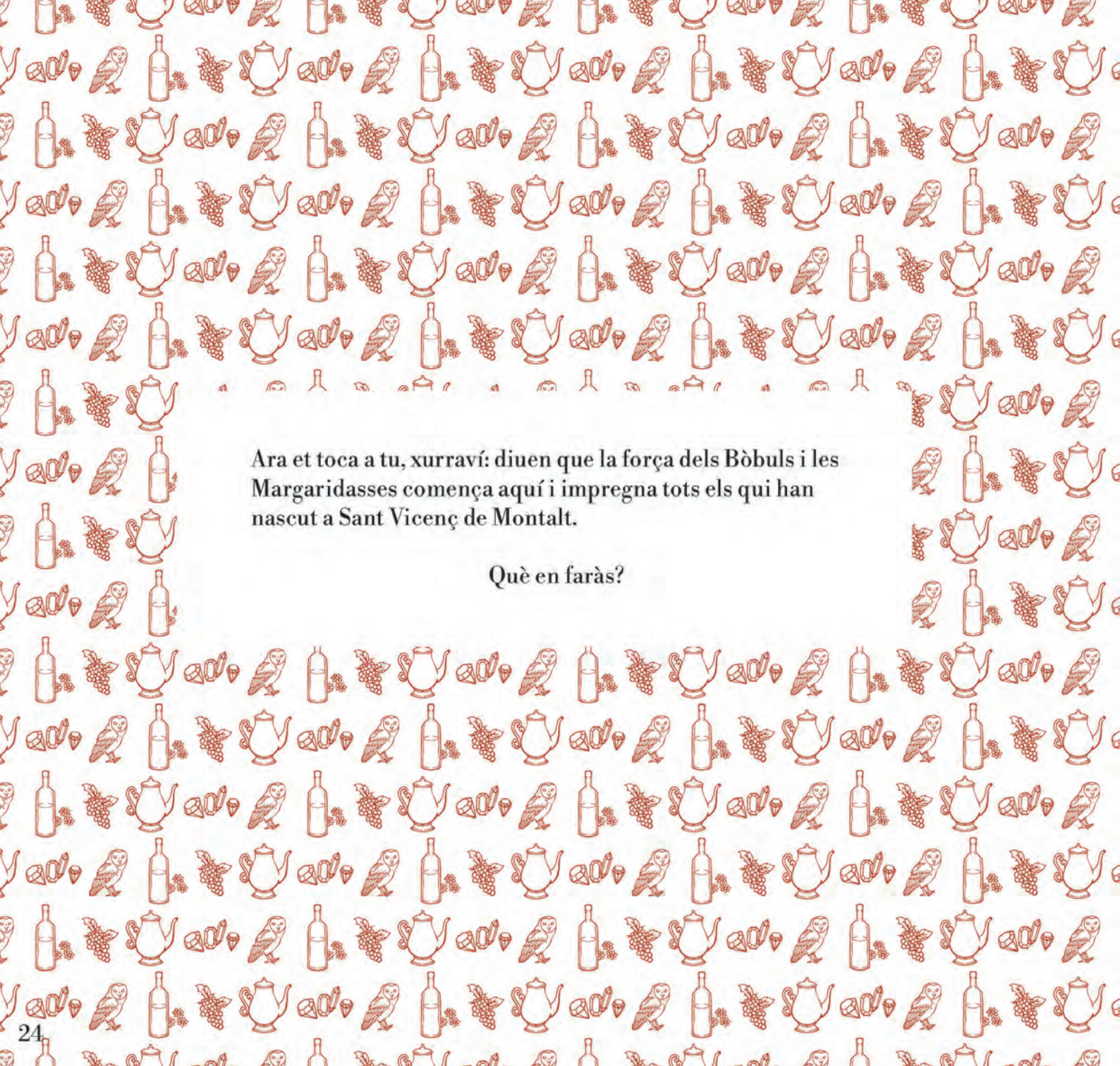
Aquella tarda del 15 d'agost de 1929 feia una calor asfixiant que semblava marcir fins i tot les margarides de les parets. L'Elisenda havia passat el dia traginant amunt i avall per arribar com més aviat millor a la sala, a tenir cura de les figures de ceràmica, i d'en Pere. Ell va murmurar el primer vers del llibre “perquè has vingut, han florit els lilàs”. A l'Elisenda li va entrar un tremoleig. Semblava que una força interior l'empenyés cap a ell, incapaç d'aturar-se. Per reprimir l'esclat, es va anclar a terra com si de les soles li haguessin nascut arrels. Però, fruit de la calor i de l'esforç, es va descolorir fins a esdevenir pàl·lida.

En Pere es va alçar i la va acompanyar fins a la majestuosa font del pati. Allà li va mullar els canells i el coll, resseguint-li el front amb els dits humitejats per l'aigua que brollava d'una deessa de marbre blanc. Quan l'Elisenda va recuperar els colors, va apropar els llavis als d'en Pere, que l'esperaven des de feia tant. Aquell petó, que ho era tot, per desgràcia estava sent contemplat per la mirada espia del pare.

L'endemà, l'Elisenda va aparèixer estranyament morta damunt del seu jaç, amb un somriure intacte i el dolor mut de tot allò que s'havia estroncat. Dies més tard, en Pere abandonava també la vida, deixant només una carta amb cinc paraules: “Mai més existirà la primavera. —Pere”.

Ella fou enterrada a la fossa comuna i ell en un gran sepulcre de marbre, però al voltant de tots dos llocs van néixer unes margarides insòlites, que florien cada primavera amb una força i una vitalitat inesperades. Expliquen que alguns n'arribaren a desenterrar els bulbs per descobrir-ne el secret d'eternitat. Altres diuen que aquelles flors van ser obra dels Bòbul i les Margaridasses, i que cada pètal naixia en nom de l'amor d'en Pere i l'Elisenda. Però només ho diuen.

Ara et toca a tu, xurraví: diuen que la força dels Bòbuls i les
Margaridasses comença aquí i impregna tots els qui han
nascut a Sant Vicenç de Montalt.

Què en faràs?

Cinc contes curts situats al voltant del 15 d'agost, en diferents èpoques, a Sant Vicenç de Montalt. La natura, la història local i la tradició popular s'entrellacen per donar forma a relats plens de màgia i fantasia, on emergeixen els Bòbuls i les Margaridasses. Històries amb un final obert i esperançador.

Parteixen de la tradició dels gegants per crear relats màgics que posen en valor la cultura popular i reforcen la idea que les tradicions neixen i viuen al poble.

Júlia Gamissans és graduada en Periodisme i Publicitat i compta amb una sòlida trajectòria com a professora de Llengua catalana. A l'Ateneu Barcelonès ha treballat el conte i el microrrelat, gèneres que també cultiva com a escriptora. Col·labora habitualment amb les revistes El món, Nexa i La Directa. Al llarg dels anys ha estat guardonada amb el Primer Premi de Prosa, en la categoria d'adults, dels Jocs Florals de Sant Vicenç de Montalt. L'escriptura és el fil conductor de la seva trajectòria vital i professional.

Laia Baldevey és graduada en Belles Arts i es dedica a l'il·lustració. Després de treballar per al món de l'animació i d'haver dibuixat per diverses editorials (Austral, Penguin Random House, Cossetània...), ha dedicat la seva trajectòria a la recuperació del folklore i les tradicions locals i és il·lustradora de llibres com Mitologia dels Països Catalans, Llegendes i Rondalles dels Països Catalans i Mitologia de la Muntanya de Montserrat.